

УДК: 336. 02(477)

Олександр Вільчинський

кандидат економічних наук,

Міністерство енергетики України, м. Київ, Україна

a.vilchinsky@gmail.com

ORCID ID: 0009-0009-0410-4732

Віталій Іщенко

кандидат економічних наук,

Державний податковий університет, м. Ірпінь, Україна

sofia.kiev@ukr.net

ORCID ID: 0009-0000-0314-5377

Оксана Мускіна

кандидат економічних наук,

Державний податковий університет, м. Ірпінь, Україна

muskinaoo@ukr.net

ORCID ID: 0009-0008-8029-9423

СУТНІСТЬ ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ АКТИВІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Oleksandr Vilchynskyi

Candidate of Economic Sciences,

Ministry of Energy of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Vitaliy Ishchenko

Candidate of Economic Sciences,

State Tax University, Irpin, Ukraine

Oksana Myskina

Candidate of Economic Sciences,

State Tax University, Irpin, Ukraine

THE ESSENCE OF STATE FINANCIAL POLICY FOR STIMULATING INVESTMENT ACTIVITY

Анотація. Досліджено сутність державної фінансової політики активізації інвестиційної діяльності у контексті процесно-цільового підходу. Це дозволило осмислити її управлінську природу, цільову спрямованість, внутрішню структуру, макроекономічний рівень, зв'язок з державною владою та наукою. На основі цього уточнено семантику терміну «державна фінансова політика активізації інвестиційної діяльності», під яким запропоновано розуміти діяльність держави щодо: обґрунтування концепції, розробки стратегії та унормування правового середовища у сфері нагромадження капіталу як активу та стимулювання

ефективного його використання; практичної реалізації та оцінки ефективності впливу на активізацію інвестиційної діяльності через фінансовий інструментарій держави. Удосконалено класифікацію державної фінансової політики активізації інвестиційної діяльності за ознаками «етапи здійснення» та «відношенню до владних повноважень держави».

Ключові слова: державна фінансова політика, активізація інвестиційної діяльності, фінансова політика, податкова політика, монетарна політика.

Abstract. *The current stage of Ukraine's development, characterized by a state of war and the necessity of future post-war reconstruction, presents new requirements for state financial policy. Of particular importance is the search for an optimal balance between ensuring fiscal stability and stimulating investment activity under conditions of limited financial resources. This necessitates comprehension of the essence of state financial policy for activating investment activity. Purpose. The aim of the study is to comprehend the essence and clarify the semantics of state financial policy for activating investment activity. Methods. The following methods were used in the research: the comparison method – for analyzing scholars' approaches to interpreting the essence of state financial policy; the analysis and synthesis method – for performing classification of state financial policy for activating investment activity; and the generalization method – for formulating conclusions. Results. The application of the process-goal approach in studying the essence of state financial policy for activating investment activity provided comprehension of its: goal orientation, internal structure, macroeconomic level, connection with state authority and science, as well as its managerial nature. This allowed clarification of the semantics of the term «state financial policy for activating investment activity». Comprehension of the scientific foundations of state financial policy for activating investment activity enabled improvement of its classification, distinguishing by the «implementation stages» criterion the processes of its formation and realization, and by the «relation to state authority powers» feature such components as: concept development, strategy formalization, legal environment standardization, practical implementation, and effectiveness evaluation. Conclusion. The study of the essence of state financial policy for activating investment activity achieved: first, identification of the morphology of state financial policy in terms of its goal orientation, internal structure, managerial nature, macroeconomic dimension, connection with state authority and science; second, clarification of the interpretation of the term «state financial policy for activating investment activity», which is proposed to be understood as state activity regarding: conceptual justification, strategy development and legal environment standardization in the sphere of capital accumulation as an asset and stimulation of its effective utilization; practical realization and evaluation of effectiveness of influence on activation of investment activity through state financial instruments; third, improvement of the classification of state financial policy by the criteria «implementation stages» and «relation to state authority powers».*

Key words: state financial policy, investment activity stimulation, fiscal policy, tax policy, monetary policy.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку України, що характеризується воєнним станом та необхідністю майбутньої післявоєнної відбудови, висуває нові вимоги до державної фінансової політики. Особливого значення набуває пошук оптимального балансу між забезпеченням фінансової стабільності та стимулюванням інвестиційної активності в умовах обмежених фінансових ресурсів. Це створює суттєву науково-практичну проблему, яка потребує комплексного дослідження.

Актуальність даного дослідження зумовлена низкою ключових факторів. По-перше, необхідністю адаптації фінансово-політичних механізмів до екстремальних умов воєнного часу з одночасною підготовкою інструментів післявоєнного відновлення. По-друге, потребою у розробці ефективних методів узгодження фінансових обмежень з інвестиційними стимулами. По-третє, важливістю створення інституційних умов для перенаправлення фінансових потоків у пріоритетні сектори економіки.

Особливу значимість дослідження набуває у зв'язку з необхідністю переосмислення традиційних підходів до формування фінансової політики. Сьогоднішні реалії вимагають нового концептуального бачення механізмів державного впливу на інвестиційні процеси, що обумовлює наукову цінність дослідження сутності державної фінансової політики активізації інвестиційної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика осмислення сутності, процесів формування та реалізації державної фінансової політики є предметом наукових інтересів багатьох вчених, серед яких виділяються напрацювання В. Дем'янишина [5], В. Зимовця [1], К. Кемпбелла [7], Р. Кемпбелла [7], В. Кириленко [2], Ю. Мискіна [3], Я. Тінбергена [9], С. Фішера [10], Е. Хансена [6] та ін. Результати їх досліджень є науково цінними та практично значимими. Проте суттєва трансформація економічних процесів, що спричинена війною, вимагає переосмислення впливу державної фінансової політики на інвестиційну діяльність у контексті активізації останньої в умовах обмеженості фінансових ресурсів, що, у свою чергу, потребує оновлення науково-теоретичних та організаційно-практичних засад формування і реалізації державної фінансової політики активізації інвестиційної діяльності в Україні. І, в першу чергу, осмислення сутності державної фінансової політики активізації інвестиційної діяльності.

Метою дослідження є осмислення сутності та уточнення семантики державної фінансової політики активізації інвестиційної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Питання державного стимулювання економіки з метою активізації інвестиційних процесів залишається предметом постійного наукового та практичного аналізу. Ключовим механізмом реалізації такого впливу виступає фінансова політика держави.

При цьому поняття «фінансова політика» на сучасному етапі не має однозначного визначення в науковій літературі. Це обумовлено абстрактністю даної категорії та її багатоаспектним змістовим наповненням. Як наслідок, у науковій дискусії існують різні підходи до інтерпретації цього терміну, що зумовлено специфікою методологічних засад дослідження різних авторів.

Відтак, зарубіжні науковці (Брю С. Л., Дональд Е. Дж., Дорнбуш Р., Кемпбелл К. Д., Кемпбелл Р. Дж., Макконнелл К. Р., Тінберген Я., Фішер С., Шмалензі Р.), досліджуючи вплив держави на економіку, використовують термін «економічна

політика» і лише частково оперують її фінансовим інструментарієм [7]. Дорнбуш Р., Фішер С. та Шмалензі Р. у своїх працях не вживають термін «фінансова політика», а лише розкривають його через фінансові заходи [10]. Тінберген Я. складовими економічної політики визнавав фінансові, монетарні та валютні інструменти уряду (при цьому сам термін «фінансова політика» не використовував) [9]. Дональд Е.Дж., Кемпбелл К.Д. та Кемпбелл Р.Дж. пропонують вплив держави на кругообіг доходів та величину номінального національного доходу реалізовувати через фінансову та грошово-кредитну політику [7].

В українських академічних джерелах існує тенденція до перекладу англійського поняття «fiscal policy» як «фінансова політика», що в деяких випадках призводить до її неправомірного звуження – виокремлення від монетарної політики та абсолютного ототожнення виключно з фінансовим регулюванням.

Одним із прикладів такого перекладу є наукова праця Е.Хансена «Monetary theory and fiscal policy» [6], яка у перекладі отримала назву «Грошова теорія і фінансова політика». Саме у розрізі такого підходу здійснювали свої наукові дослідження Йохансен Л., Масгрейв Р., Хансен Е., Солоу Р., Самуельсон П. та ін.

Варто відзначити, що у вітчизняній економічній науці термін «фінансова політика» є «усталеним переважно у сфері корпоративних фінансів (фінансів підприємств, як прийнято позначати у роботах вітчизняних економістів). ... У західній літературі застосовуються окремі поняття: «фінансова політика», яка зводиться до податкової і бюджетної політик, та «монетарна політика». Таке розмежування у наукових роботах набуває поширення у другій половині ХХ ст., відображаючи тенденції до інституційного відокремлення міністерства фінансів і центрального банку, запровадження на практиці концепції незалежного центрального банку» [1, с. 37].

Є більш широкі за своїм змістовним наповненням трактування терміну «фінансова політика». За такого підходу науковці до фінансової політики включають бюджетну, податкову, ціннову, кредитну, інвестиційну, соціальну, грошову та інші політики.

Крім того, у науковій економічній літературі «наявні інтерпретації терміну «фінансова політика» як податково-бюджетна, бюджетно-податкова, фінансово-бюджетна, фінансова тощо, причому це характерно як для зарубіжних, так і вітчизняних наукових джерел» [5, с. 15].

Різноманітність трактувань поняття «фінансова політика» свідчить про його концептуальну складність та поліаспектність. Кожен дослідник, пропонуючи власне визначення даного терміну, намагався відобразити унікальність та багатовимірність цього явища через призму своїх наукових досліджень. Усі такі дефініції мають наукову цінність та практичне значення. У рамках же нашого дослідження ми прагнемо обґрунтувати власну методологічну позицію щодо інтерпретації сутності фінансової політики.

Перед поглибленим аналізом змістовних характеристик фінансової політики доцільно звернути увагу на базове визначення терміну «політика». Вона являє собою діяльність суб'єктів суспільних відносин (класів, соціальних груп, індивідів), спрямовану на формування та вплив на державний устрій, функціонування держави, а також на міжгрупові та міжнародні відносини з метою реалізації власних інтересів [3]. Таким чином, політика передбачає механізми управлінського впливу для досягнення

визначених цілей. Саме в такому концептуальному ключі ми проаналізуємо особливості наукових інтерпретацій поняття «фінансова політика», представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

Особливості фінансової політики, на які акцентують увагу автори визначень

Автор (и)	Особливості фінансової політики, на які акцентують увагу автори визначень						
	ЦС	ВС	РД	РК	ЗВП	НО	УС
Адаменко І.П.	+		+				
Ярошенко Ф.О., Єфименко Т.І.		+		+			+
Ботвіна Н.О.	+	+	+				
Ванькович Д.В.	+	+	+				+
Василик О.Д.	+	+	+		+		
Венгер В.В.	+	+	+		+		
Григорська О.С.		+	+				
Даниленко А.І.	+	+	+				
Даниленко А.І., Гриценко А.А., Зимовець В.В.		+	+				
Дем'янин В.Г.	+	+	+				
Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Смовженко Т.С.	+	+	+				+
Ільяшенко В.А., Покатаєва О.В.		+	+				
Кириленко О.П.	+	+	+				+
Ковалюк О.М.	+	+	+				
Кудряшов В.П.	+	+					+
Кушинова Н.Г.		+	+		+	+	
Лазебник Л.Л.		+		+			+
Мочерний С.В., Ларіна Я.С., Устенко О.А., Юрій С.І.	+	+					
Музика-Стефанчук О.А.	+	+	+				
Онишко С.В., Паєнтко Т.В.	+		+				+
Опарін В.М.	+	+	+		+		
Оспіщева В.І.	+	+	+				
Петровська І.О., Клиновий Д.В.		+					+
Полозенко Д.В.	+	+	+				
Романенко О.Р.		+	+				
Сліпушко О.М.	+	+	+				+
Танклевська Н.С.						+	
Федосов В.М.	+	+	+				

Примітки: ЦС – цільова спрямованість; ВС – внутрішня структура; РД – рівень держави; РК – рівень корпорацій; ЗВП – зв'язок з владними повноваженнями; НО – наукова обґрунтованість; УС – управлінська сутність.

Джерело: складено автором.

Проведений аналіз підходів вчених до трактування терміну «фінансова політика» дозволив отримати наступні результати.

По-перше, переважна більшість науковців однією із ключових характеристик, які здійснюють ідентифікацію фінансової політики, вважають наявність цільового спрямування.

При цьому, сама мета фінансової політики вченими трактується по різному.

Найбільш вживаним є абстрактне визначення мети фінансової політики: «... досягнення певної мети», «... вирішення певних завдань і досягнення поставлених цілей», «... вирішення поставлених завдань», «... досягнення визначених результатів», «... досягнення поставленої мети», «... досягнення визначених цілей».

Поряд з абстрактним визначенням мети фінансової політики існують і інші, які сформульовано наступним чином:

«...стимулювання матеріального виробництва та соціального захисту населення» (Вознюк Г.Л., Загородній А.Г., Смовженко Т.С.);

«... розв'язання соціальних проблем, забезпечення справедливого, інноваційного, конкурентного і ефективного розвитку економіки» (Кириленко О.П.);

«... реалізації тієї чи іншої державної програми соціально-економічного розвитку» (Оспіщева В.І.);

«... забезпечення економічного і соціального розвитку» (Зимовець В.В., Ковалюк О.М.);

«... забезпечення зростання ВВП і подолання економічних проблем країни» (Полозенко Д.В.);

«... забезпечення зростання ВВП країни і підвищення добробуту її громадян» (Ботвіна Н.О.);

«... забезпечення соціально-економічного розвитку країни та підвищення життєвого рівня населення» (Ларіна Я.С., Мочерний С.В., Устенко О.А., Юрій С.І.);

«... забезпечення стабільного економічного розвитку держави» (Пасентко Т.В., Онишко С.В.).

Узагальнюючи наведені підходи зазначимо, що фінансова політика обов'язково повинна мати цільову спрямованість. Разом з тим, сама ціль може бути різною. Відповідно, для досягнення різних цілей фінансова політика буде характеризуватися різним змістовним наповненням. З цього випливає, що формування та реалізація фінансової політики повинна починатися із ідентифікації її мети.

По-друге, майже всі науковці при трактуванні терміну «фінансова політика» звертаються до ідентифікації її внутрішньої структури. При цьому формулювання, які використовуються, різняться між собою.

Так, одна група вчених ідентифікує внутрішню структуру фінансової політики абстрактно: «... сукупність заходів держави ...» (Гриценко А.А., Даниленко А.І., Дем'янишин В.Г., Зимовець В.В., Ковалюк О.М., Музика-Стефанчук О.А., Полозенко Д.В., Романенко О.Р.), «... комплекс дій і заходів...» (Венгер В.В., Опарін В.М.), «... система заходів у сфері фінансів...» (Вознюк Г.Л., Загородній А.Г., Сліпушко О.М., Смовженко Т.С.), «...система об'єктивно необхідних заходів...» (Кириленко О.П.).

Інші вчені ідентифікують внутрішню структуру фінансової політики більш конкретно:

«... заснована на фінансових відносинах і науковій концепції їх розвитку, імперативна система управління фінансовими відносинами...» (Кушинова Н.Г.);

«... напрям діяльності держави в сфері формування, розподілу, перерозподілу та використання фондів фінансових ресурсів, а також управління фінансовими потоками...» (Григорська О.С.);

«...комплекс цілей, методів і форм їх реалізації, а отже, організації та використання фінансових ресурсів...» (Мочерний С.В., Ларіна Я.С., Устенко О.А., Юрій С.І.);

«...сукупність розподільчих та перерозподільчих заходів, які держава здійснює через фінансову систему...» (Юрій С.І., Федосов В.М.);

«...включає заходи, методи і форми організації та використання фінансів...» (Василик О.Д.);

Цілком зрозуміло, що формулювання внутрішньої структури фінансової політики є похідним від класифікації, яку бере за основу вчений при визначенні терміну «фінансова політика».

По-третє, науковці по різному трактують фінансову політику по відношенню до рівнів управління. За цим критерієм можна виділити три групи вчених:

1) ті, хто ототожнюють фінансову політику з рівнем державного управління (Адаменко І.П., Ванькович Д.В., Василик О.Д., Даниленко А.І., Загородній А.Г., Кириленко О.П., Онишко С.В., Паєнтко Т.В., Федосов В.М., Юрій С.І);

2) ті, хто ототожнюють фінансову політику з рівнем корпорацій Єфименко Т.І., Лазебник Л.Л., Ярошенко Ф.О.);

3) ті, хто у визначенні терміну «фінансова політика» не ідентифікують її приналежність до жодного з рівнів управління (Кудряшов В.П., Огородник С.Я., Романенко О.Р., Танклевська Н.С.).

Переважає більшість вчених, по замовчуванню під фінансовою політикою розуміє рівень державного управління.

На думку Дем'янишина В.Г. «залежно від ланок фінансової системи фінансова політика ... включає: фінансову політику держави, фінансову політику суб'єктів господарювання та фінансову політику домогосподарств» [5, с. 34].

Ми переконані, що фінансова політика може формуватися і реалізовуватися на різних рівнях економіки (на рівні підприємства, регіону, країни, світу) і різними суб'єктами (підприємством, політичними партіями, державою, міждержавними об'єднаннями). Відтак, вважаємо за необхідне для ідентифікації фінансової політики на рівні держави використовувати термін «державна фінансова політика».

І не дивлячись на те, що «термін «державна фінансова політика» як предмет наукового дослідження у сучасній економічній науці зустрічається доволі нечасто» [1, с. 6], існуючі його трактування характеризуються наявністю тих же особливостей, які були притаманні визначенням терміну «фінансова політика» (табл. 2).

По-четверте, при трактуванні термінів «фінансова політика» вчені акцентують увагу на зв'язку фінансової політики з реалізацією владних повноважень.

У таких визначеннях присутні наступні формулювання: «...діяльність органів державної влади, державного управління та місцевого самоврядування...» (Дем'янишин В.Г.), «... сфера діяльності законодавчої і виконавчої влади...»

(Василик О.Д.), «...система заходів, що здійснюється централізованою владою...» (Кравченко В.І.), «...комплекс дій і заходів держави в межах наданих їй функцій і повноважень...» (Федосов В.М., Опарін В.М.), «... комплекс дій і заходів, що здійснюються державою в межах наданих їй функцій і повноважень...» (Венгер В.В.).

Таблиця 2

**Особливості державної фінансової політики,
на які акцентують увагу автори визначень**

Автор (и)	Особливості державної фінансової політики, на які акцентують увагу автори визначень				
	ЦС	ВС	ЗВП	НО	УС
Василик О.Д.	+	+			
Глущенко В.В., Чехунов В.Н.	+				+
Гордієнко Л.А.	+				
Даниленко А.І.	+	+			
Данілов О.Д.	+	+			
Зимовець В.В.	+	+			
Кириленко О.П.		+			
Кравченко В.І.		+	+		+
Леоненко П.М., Юхименко П.Л., Ілієнко А.А.		+	+		
Лондар С.Л., Тимошенко О.В.	+	+			
Рекова Н.Ю.		+		+	+
Сидор І.П.	+	+			
Федосов В.М., Опарін В.М.		+	+		+

Примітки: ЦС – цільова спрямованість; ВС – внутрішня структура; ЗВП – зв'язок з владними повноваженнями; НО – наукова обґрунтованість; УС – управлінська сутність.

Джерело: складено автором.

З цього приводу варто зазначити, що сама по собі політика завжди пов'язана з реалізацією владних повноважень. При цьому будь-яка державна влада має політичний характер, проте не кожна політична влада є державною.

Для формування й реалізації ж фінансової політики держава «використовує свої повноваження та конкретні інституції, які дають можливість управляти відносинами з громадянами, суб'єктами господарювання, субнаціональними державними й муніципальними утвореннями, а також з іноземними державами та міждержавними інституціями» [5, с. 14].

Тобто державна фінансова політика тісно пов'язана з реалізацією владних повноважень держави.

По-п'яте, деякі вчені при трактуванні терміну «фінансова політика» акцентують увагу на тому, що фінансова політика характеризується науковою складовою.

Відтак, зв'язок фінансової політики з наукою вчені формують наступним чином:

«... комплекс заходів, спрямованих на вироблення науково обґрунтованих концепцій соціально-економічного розвитку держави ...» (Рекова Н.Ю.);

«... заснована на фінансових відносинах і науковій концепції їх розвитку, імперативна система управління фінансовими відносинами...» (Кушинова Н.Г.);

«... одна із сторін фінансової науки, яка відрізняється від суто науки своїм прикладним характером...» (Танклевська Н.С.).

З приводу крайнього формулювання (яке запропоноване Танклевською Н.С.), Фрідмен М. акцентує увагу, що фінансова політика це не зовсім наука, адже остання – це «...система об'єктивних істин щодо явищ певного порядку, на протизагаду мистецтву, яке характеризується показовим характером» [8]. На думку Фрідмена М. економічні знання є базисом для політичної діяльності. А остання, у свою чергу, є більше мистецтвом ніж наукою [8].

Проте, «поряд із наявними різними концепціями фінансів, вченнями про фінанси, фінансовій політиці відводиться особливе місце й роль у фінансовій науці і практиці тому, що саме у цій політиці поєднуються теоретична концептуалізація фінансів, фінансовий механізм, фінансова практика» [5, с. 12].

Варто відзначити, що наукове обґрунтування концепції та стратегії досягнення поставленої цілі як вагомої складової фінансової політики притаманне останній саме як політиці держави.

У відповідності до наведеної логіки Дем'янишин В.Г. до найважливіших завдань фінансової політики відносить:

- розробку науково обґрунтованої концепції ...;
- формалізацію стратегії та тактики фінансової політики ...;
- здійснення практичних дій, зорієнтованих на досягнення поставленої мети»

[5, с. 20-21].

По-шосте, фінансова політика держави є управлінським процесом. Про це, використовуючи різні формулювання, зазначають Єфименко Т.І., Кириленко О.П., Онишко С.В., Опарін В.М., Паєнтко Т.В., Федосов В.М.

Фінансова політика як інструмент державного управління потребує науково обґрунтованих концептуальних засад та ефективних механізмів їх імплементації. Більш того, будучи складовою системи державного управління, фінансова політика має характеризуватися чітко визначеними параметрами, серед яких: стратегічна мета, суб'єкти та об'єкти регулювання, операційне середовище, механізми впливу, а також система моніторингу та зворотного зв'язку для оцінки результативності.

У структурі фінансово-політичного процесу мета займає визначальне положення, формуючи концептуальну основу для всіх наступних етапів – від розробки до реалізації політичних рішень. У контексті нашого дослідження такою ключовою метою виступає стимулювання інвестиційної активності як чинника економічного зростання.

Що ж стосується суб'єкту фінансової політики держави, то в науці з даної проблематики суттєвих розбіжностей немає. Не дивлячись на те, що «державна фінансова політика є функціонально мультисуб'єктною (оскільки її окремі завдання вирішуються різними органами державної виконавчої влади, центральним банком і державними соціальними фондами), ... органи державної влади об'єднуються в стислому і місткому понятті «держава», до якого можна включити будь-які державні органи, у тому числі центральний банк» [1, с. 38-39].

Разом з тим, варто звернути увагу на наявність функціональної суперечливості суб'єкта державної фінансової політики, яка спричиняється «дихотомією держави – її ендогенністю як складової частини фінансової системи (фінанси сектора загальнодержавного управління) і одночасно екзогенністю як зовнішнього регулятора системи» [1, с. 15].

Об'єкт державної фінансової політики вченими розкривається через економічну категорію «капітал». Так Зимовець В.В. зазначає, що «у вузькому розумінні державна фінансова політика – це управління фінансовими активами і зобов'язаннями держави» [1, с. 44]. У широкому ж розумінні «об'єктом такого впливу є ... фінансова система як взаємопов'язані між собою фінанси окремих інституційних секторів економіки» [1, с. 56]. Адже, на думку науковця, «приріст джерел фінансування (власного капіталу і боргу) одних інституційних одиниць можливий винятково за рахунок зростання фінансових активів, включаючи фінансові ресурси інших одиниць» [1, с. 56].

В цілому погоджуючись з твердженнями, що об'єктом державної фінансової політики повинен бути капітал, вважаємо за необхідне деталізувати формулювання об'єкту наступним чином: нагромадження капіталу як активу та стимулювання ефективного його використання.

Коли говориться про середовище, в якому формується і реалізується фінансова політика, то мається на увазі фактичний стан фінансової політики і умов, в яких вона здійснюється, у конкретний історичний час і у чітко географічно визначеному місці.

З цього приводу Зимовець В.В. зазначає, що «фінансова система є динамічним об'єктом, роль і місце окремих секторів економіки у ній змінюється, і тому методологічні підходи, що розроблялися для управління та регулювання фінансової системи відносно стабільної форми та структури, що функціонувала протягом ХХ ст., є застарілими і неадекватними для сучасних умов. Динамічний розвиток фінансових систем ... потребує наукової оцінки та узагальнень. Ідеться про значні зрушення у фінансових системах, що є об'єктивною передумовою коригування існуючих концепцій державної фінансової політики» [1, с. 11]. «Розробка теоретико-методологічних засад державної фінансової політики економічного розвитку потребує врахування стану фінансової системи та її залежності від зовнішнього сектора. На практиці стан фінансової системи ... кожної конкретної країни визначають стартові умови реалізації державної фінансової політики» [1, с. 50-51].

Логіка управлінського впливу суб'єкта державної фінансової політики передбачає чітке усвідомлення та прогнозованість дії інструментарію державної політики на об'єкт з метою досягнення поставлених цілей.

Ну і на кінець, важливим елементом фінансової політики з позиції осмислення її як управлінського процесу є наявність зворотного зв'язку, який передбачає оцінку ефективності формування і реалізації фінансової політики держави.

Узагальнюючи аналізу підходів науковців до трактування термінів «фінансова політика» та «державна фінансова політика», розкриємо сутність державної фінансової політики активізації інвестиційної діяльності та наукові засади її формування та реалізації.

Так як у широкому розумінні державної фінансової політики активізації інвестиційної діяльності є управлінським процесом, спрямованим на досягнення конкретної цілі, вважаємо за необхідне осмислення наукових засад формування та реалізації державної фінансової політики активізації інвестиційної діяльності здійснювати на основі процесно-цільового підходу.

Про єдність процесного та цільового підходів зазначав ще лауреат Нобелівської премії з економіки Саймон Г. (Herbert A. Simon), говорячи, що «процес» – це діяльність, найближча мета якої розташована на первинному рівні ієрархії «засіб – мета», тоді як «мета» – це сукупність діяльностей, орієнтована цінність яких або ціль, розташовані на вищому рівні ієрархії «засіб – мета» [4, с. 40].

Як управлінський процес пропонуємо державної фінансової політики активізації інвестиційної діяльності класифікувати за ознакою «етапи здійснення» на два процеси: формування та реалізацію.

Крім того, з метою формалізації зв'язку державної фінансової політики активізації інвестиційної діяльності з державною владою та наукою, вбачаємо за необхідне здійснити класифікацію державної фінансової політики активізації інвестиційної діяльності за ознакою «по відношенню до владних повноважень держави», виокремивши наступні її складові: розробка концепції, формалізація стратегії, унормування правового середовища, практичне впровадження, оцінка ефективності (табл. 3).

Саме базуючись на двох наведених вище авторських класифікаціях вбачаємо за можливе реалізувати процесно-цільовий підхід до державної фінансової політики активізації інвестиційної діяльності (рис. 1).

Таким чином, застосування процесно-цільового підходу дозволило врахувати при трактуванні сутності державної фінансової політики активізації інвестиційної діяльності її цільову спрямованість, внутрішню структуру, макроекономічний рівень, зв'язок з державною владою та наукою, а також її управлінську природу. Виходячи з цього, пропонуємо під державної фінансової політики активізації інвестиційної діяльності розуміти діяльність держави щодо: обґрунтування концепції, розробки стратегії та унормування правового середовища у сфері нагромадження капіталу як активу та стимулювання ефективного його використання; практичної реалізації та оцінки ефективності впливу на активізацію інвестиційної діяльності через фінансовий інструментарій держави.

Таблиця 3

Класифікація державної фінансової політики активізації інвестиційної діяльності за ознакою «по відношенню до владних повноважень держави»

Назва виду влади	Характеристика виду влади	Прояв влади у державній фінансовій політиці активізації інвестиційної діяльності	Складові державної фінансової політики активізації інвестиційної діяльності
1	2	3	4
Концептуальна	Розробляє концепцію життєустрою суспільства і безструктурно імпліцитно впроваджує її в масову свідомість суспільства	Концептуальне обґрунтування державної фінансової політики активізації інвестиційної діяльності	Розробка концепції державної фінансової політики активізації інвестиційної діяльності
Ідеологічна	Наділяє концепцію життєустрою суспільства в привабливі для суспільства форми; вона повністю підпорядкована концептуальній владі і обслуговує лиш її інтереси	Оформлення концепції державної фінансової політики активізації інвестиційної діяльності в ідеологію (стратегію)	Формалізація стратегії державної фінансової політики активізації інвестиційної діяльності
Законодавча	Під впливом ідеологічної влади розробляє закони під концепцію життєустрою суспільства, тобто юридично закріплює її у вигляді правового поля	Створення правового поля для забезпечення реалізації концепції державної фінансової політики активізації інвестиційної діяльності через формалізацію і стандартизацію	Унормування правового середовища державної фінансової політики активізації інвестиційної діяльності
Виконавча	Проводить в життя суспільства (в основному з переважанням структурного способу управління) концепцію життєустрою суспільства згідно з прийнятими законами і в рамках правового поля	Практична реалізації концепції державної фінансової політики активізації інвестиційної діяльності	Практичне впровадження державної фінансової політики активізації інвестиційної діяльності
Судова	Захищає юридично закріплену концепцію життєустрою суспільства від посягань з боку альтернативної концептуальної влади, а також злочинні елементи суспільства	Формування системи захисту концепції державної фінансової політики активізації інвестиційної діяльності від посягань інакодумців та забезпечення оцінки ефективності реалізації концепції державної фінансової політики активізації інвестиційної діяльності	Оцінка ефективності державної фінансової політики активізації інвестиційної діяльності

Джерело: складено автором на основі джерел [3].

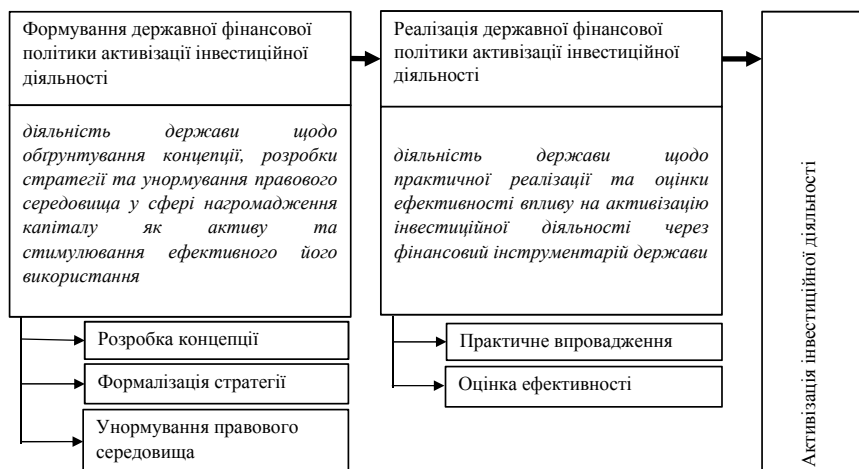

Рис. 1. Схема організаційного забезпечення формування та реалізації державної фінансової політики активізації інвестиційної діяльності на основі процесно-цільового підходу

Джерело: розроблено автором

Висновки. Дослідження сутності державної фінансової політики, активізації інвестиційної діяльності забезпечило: по-перше, ідентифікацію морфології державної фінансової політики у розрізі її цільової спрямованості, внутрішньої структури, управлінської природи, макроекономічного виміру, зв'язку з державною владою та наукою; по-друге, уточнення трактування терміну «державна фінансова політика активізації інвестиційної діяльності», під яким запропоновано розуміти діяльність держави щодо: обґрунтування концепції, розробки стратегії та унормування правового середовища у сфері нагромадження капіталу як активу та стимулювання ефективного його використання; практичної реалізації та оцінки ефективності впливу на активізацію інвестиційної діяльності через фінансовий інструментарій держави; по-третє, удосконалення класифікації державної фінансової політики за ознаками «етапи здійснення» та «відношенню до владних повноважень держави».

Основними напрямками подальших досліджень є осмислення генези та міжнародного досвіду державна фінансова політика активізації інвестиційної діяльності у розрізі запропонованих класифікацій.

Список використаних джерел:

1. Зимовець В.В. Державна фінансова політика економічного розвитку. Київ: НАН України; Інститут економіки та прогнозування, 2010. 256 с.
2. Кириленко В. До питання про суть і функції фінансової політики держави. *Світ фінансів*. 2007. № 4. С. 94-99.
3. Мискін Ю. І. Соціалізація бюджетної політики України : монографія. Київ : Аграр Медіа Груп, 2019. 508 с.
4. Саймон Г. Адміністративна поведінка. К. : АртЕк, 2001. 375 с.

5. Фінансова політика інвестиційно-інноваційного розвитку України : моногр. / за ред. В. Г. Дем'янишина. Тернопіль : ТНЕУ, 2014. 464 с.
6. Alvin H. Hansen *Monetary theory and fiscal policy*. Westport : Conn: Greenwood Press, 1983. 312 p.
7. Campbell Colin D., Rosemary G. Campbell, Edwin G. Dolan. *Money, banking, and monetary policy*. Chicago : Dryden Press, 1988. 617 p.
8. Milton F. *Kapitalismus und Freiheit* / Paul C. Martin (aus dem Engl.), Horst Siebert (Geleitwort). Frankf. / M. : Eichborn, 2002. 240 p.
9. Tinbergen J. *Economic policy: principles and design*. Erasmus universiteit of Rotterdam. URL: <http://repub.eur.nl/res/pub/16740> (дата звернення: 01.02.2025 р.).
10. Fischer S., Dornbusch R., Schmalensee R. *Economics*. McGraw-Hill, 1995. 813p.

References:

1. Zymovets, V. V. (2010). *Derzhavna finansova polityka ekonomichnoho rozvytku* [State financial policy of economic development]. National Academy of Sciences of Ukraine; Institute of Economics and Forecasting.
2. Kyrylenko, V. (2007). Do pytannia pro sut i funktsii finansovoi polityky derzhavy [On the essence and functions of the state's financial policy]. *Svit finansiv*, 4, 94–99.
3. Myskin, Yu. I. (2019). *Sotsializatsiia biudzhetnoi polityky Ukrainy* [Socialization of Ukraine's fiscal policy: Monograph]. Ahrar Media Hrup.
4. Simon, H. (2001). *Administratyvna povedinka* [Administrative behavior] (H. Simon, Trans.). ArtEk. (Original work published 1947).
5. Dem'yanyshyn, V. H. (Ed.). (2014). *Finansova polityka investytsiino-innovatsiinoho rozvytku Ukrainy* [Financial policy of investment and innovation development of Ukraine: Monograph]. Ternopil National Economic University.
6. Hansen, A. H. (1983). *Monetary theory and fiscal policy*. Greenwood Press.
7. Campbell, C. D., Campbell, R. G., & Dolan, E. G. (1988). *Money, banking, and monetary policy*. Dryden Press.
8. Friedman, M. (2002). *Kapitalismus und Freiheit* [Capitalism and freedom] (P. C. Martin, Trans.). Eichborn. (Original work published 1962).
9. Tinbergen, J. (n.d.). *Economic policy: Principles and design*. Erasmus University Rotterdam. <http://repub.eur.nl/res/pub/16740> (Accessed: February 1, 2025).
10. Fischer, S., Dornbusch, R., & Schmalensee, R. (1995). *Economics*. McGraw-Hill.